

krme po takem ne stoji v nobeni primeri z njeno redovitostjo in prav to se dá veliko veliko cenejše doseči, če živini pokladamo otrobe in lanene preše. Vsa ta „Thorleyeva krma“ ni družega kot anglešk švindl, ki nam zopet kaže, kako varno je treba pri hvalisanih novih rečeh postopati, da se človek ne ogoljufa.

Poskušnje na Slapenski deželni sadje- in vinorejski šoli.

Konecletne preskušnje so bile 30. dne u. m. Deželni odbor je poslal k preskušnjam gosp. dr. Deu-a, deželnega poslanca v Postojni, kmetijsko družbo pa je zastopal Vipavski dekan preč. gosp. Jurij Grabrijan. Šole vodja gosp. R. Dolenc je izpraševal iz vinoreje in kletarstva, iz zeljenadoreje in iz sviloreje, adjunkt gosp. Žepič pa iz računstva, iz zemljemerstva, iz spisja, kemije in občnega kmetijstva. Izpraševanih učencev je bilo šest; vsi so izvrstno odgovarjali. Dva učenca, eden drugoleten, eden enoleten (ki pa mora šolo popustiti zaradi domačih razmer), sta dobila spričalo zrelosti za kmetijstvo. Občinstva, ki je prišlo poslušat, kako bodo učenci odgovarjali, bilo je mnogo; vsi so enoglasno priznavali, da sta oba učenika svoje naloge izvrstno dovršila. Hvala jima!

Zdaj je oddati 5 štipendij, za katere pa, kolikor je do zdaj znano, se je še le en sam učenec oglasil in ta iz Vipave. To je res neprijetna prikazen, da, ko so se izprva štipendije lahko oddale, se zdaj taka malomarnost kaže za to šolo, ki je vendar za poduk v umni sadje- in vinoreji mladini zelo potrebna in se je poslednja leta celo razširila še na več družih kmetijskih predmetov. Moja naloga ne more biti preiskovati vzrokov te prikazni, zakaj Vipavci, katerih jo vendar precejšnje število, ki največ kruha dobivajo iz sadje- in vinoreje in katere je slavni Matija Vrtovec še pred 30 leti spodbujal k napredku, — in zakaj naši Dolenci, katerim je tudi sadje in vino glavni pridelek, tako malo marajo za šolo, ki ima lepih učnih pripomočkov obilo, spretne učitelje, pa tudi deželo mnogo novcev stane. Preiskavanja pa je stvar vredna.

Razpis štipendije na deželni vino- in sadjerejski šoli na Slapu poleg Vipave.

Na tej šoli z dveletnim podukom je ena štipendija z 120 gold. oddati za prihodnje šolsko leto, ki se je meseca novembra t. l. pričelo, za uboge sinove Kranjskih kmetovalcev, ki so vsaj 16 let stari in so ljudsko šolo dovršili.

Prošnje naj se do 25. novembra t. l., če mogoče, osebno izročé vodstvu deželne vino- in sadjerejske šole na Slapu poleg Vipave.

Od deželnega odbora Kranjskega
v Ljubljani dne 14. novembra 1878.

Naravoznanske stvari.

Glorija na Golem.

Golo 12. novembra.

O „gloriji na Golem“ naj mi dovolijo potrpežljivi bralci, poročati še to-le:

V 25. listu „Novic“ t. l. na 193. strani potrjujem, da „glorije“, ki se prikazuje le en lučaj od duhovnije — ravno na tem mestu stoji sedaj moja nova šola — ne pustim nikdar pasirati brez opazovanja. Ako se prikaže med šolskim ukom, tudi otroke vzamem saboj na to čarobno svetišče. To jesen „glorije“ ni bilo več, kot

štirikrat. Zadnja 16. oktobra prekosila je vse, kolikor sem jih videl do sedaj. V omenjenem listu povzdigoval sem krasoto polne „glorije“, to je, glorije, v kateri je opazovalčeva senca doli v megli obdana z dvema mavricama in svitlim oklepom; ta dan pa me je podučil, da „glorija“ taka še ni bila polna, kajti videl sem jo okoli 8. ure zjutraj s tremi mavricami in konečnem svitlim krogom; prva in druga bila je prav živa, tretja pa bolj blede. Še le ta „glorija“ toraj, si mislim, je polna — zares lepa, a redka prikazen!

Toraj zamorem sedaj o vseh prikaznih v spregled navesti to le različnost: Prikazuje se o ugodnih časih: 1. „glorija“ z eno mavrico, 2. „glorija“ z dvema mavricama in 3. „glorija“ s tremi mavricami. Vsaka teh zamore imeti ali polni oklep ali pa le ob stranéh začetege, kakor megla na višavo daje prostora. Kolikor megla za polni obris prenizko stoji, toliko pri vrhu tudi zmanjka oklepa; ko se vzdigne do višave oboka, sklene v vrhu se tudi oklep.

Te vrstice naj so določilno vodilo iznajdbam po družih višavah naše gorate dežele, kedar bode še kdo drug o njih poročal, pa tudi v šolske knjige prirode naj bi se hotelo pomanjkljivo domestiti, in vvrstiti v optične prikazni meteorologije, na priliko v Matičini Schödlerjevi fiziki leta 1869. v oddelku: „Svetlobne prikazni v obsegu atmosfère“ na str. 200. pred stransko številko 235. H koncu sestavka o mavrici naj bi se pojasnovalo: na pr. „glorija“ na Kordiljerih, v Škociji, na Golem itd.

Zdavno že sem želel dobiti v roke prof. dr. Prestel-ove: „Meteorologische Bilder“ in knjigo: „Wind und Wetter“, omenjeno v g. Schollmajerjevem dopisu v „Novicah“ na 18. listu 1877. leta, pa tacih reči hribovec ne dobi za vsakim leskovim grmom, toraj mi ni bilo mogoče primerjati Golske „glorije“ z enacimi prikazni po daljnem svetu. Iz lepe podobe 132. „das farbenrandige Nebelbild oder die Glorie“ v „Landwirth. Wochenblatt“-u šte. 12 leta 1877. pa posnamem to-le gotovost: da je ta slika tudi za Golsko polno „glorijo“ prava, in da, kar so Španjoli opazovali pod vodstvom Pizarovem na Kordiljerih, kar je videl Bougner na Pambamarki, in Mak Fajt v Škociji, ravno to, in ravno tako vidi in opazuje sedaj Kranjec na Golem.

Kako sem tej reči prišel na sled, utegnem v zabavo o priliki kaj povedati. *)

Lovro Mencinger Golski.

Politične stvari.

Kako se imate Bosna in Hercegovina prihodnje vladati.

Dokler se ne ve, čegava bo Bosna in Hercegovina, so pač ne more noben gotov odgovor dati na to vprašanje. Zanimivo vendar pa je izvedeti, kakošna uprava se zdaj namerja tema deželama.

Na Dunaji je posebna komisija v ministerstvu vnanjstva, kateri predsednik je baron Žvegelj (naš rojak), duša tej komisiji pa se ve da grof Andrassy, osnovala načrt prihodnje uprave v Bosni in Hercegovini. Tej komisiji nasproti stoji baron Filipovič, slavni vojskovodja v Bosni. Kar se dozda sliši, ne odobruje Filipovič osnove Dunajske komisije, in tako ste si birokracija in vojaščina popolnem navskriž.

Po poročilih časnika „Deutsche Zeit.“ zahteva baron Filipovič za-se ali za svojega naslednika v vojaških in civilnih zadevah skoro polno moč, popolno rav-

*) Nam bo jako drago.

nopravnost vseh stanov in vér, manj davkov za kristjane, vpeljavo hrvatske upravne sisteme in hrvatsko-srbski jezik kot edini uradni jezik, dalje pa tudi to zahteva, da nihče ne more v Bosni in Hercegovini uradne službe dobiti, kdor ni zmožen hrvatsko-srbskega ali vsaj českega ali slovenskega jezika. Da bi dosedanji turški uradniki v službah ostali, o tem noče baron Filipovič ne besedice slišati zato, ker se ná nje prav nič zanašati ni mogoče.

Filipoviču nasproti pa grof Andrassy hoče, da ostanejo turške postave in turški uradniki, uradni jezik pa naj bode hrvatsko-srbski in pa turški jezik; vrh tega pa Andrasyeva upravna osnova tudi prednost daje mohamedancem, posebno v kmetijskih zadevah.

Kakor gori navedeni časnik poroča, noče baron Filipovič ne za las odstopiti od svojih predlogov; če bi se vendar to zgodilo, odstopi on in z njim hočejo službe zapustiti vsi uradniki, katere je on v Bosno poklical. Neka posebna komisija pod vodstvom grofa Andrassyja bode tedaj zdaj v Budapešti pretresala Filipovičeve predloge. V ta svét je pozvan tudi hrvatski podžupan Vladimir Mazuranič kot poslanec barona Filipoviča. Vrh tega pa pride k temu posvetovanju še cesarjev generaladjutant baron Beck, ki je bil zadnji čas po naukazu Nj. veličanstva v Bosni in Hercegovini, da komisiji navaja svoje opazke. Potem se sme še le pričakovati, kaj da se bode sklenilo v tej zadevi.

Da bodo Turkom prijazni Magjari in drugi poslanci v Budapešti vse žile napeli, podreti Filipovičeve predloge, je gotovo. Upajmo, da na merodajnem mestu se uničijo vse nasprotne zapletke.

Govor grofa Hohenwarta.

v adresni debati 4. dne tega meseca.

(Konec.)

Vsaka druga nova stvaritev v južnih deželah bi nas bila morda za zmirom od orijenta odrezala in nas prav nevarno od jadranskega morja odstranila. Klic „Italia irredente“ je jasen kazaj s prstom za to, kaj pomeni posest Bosne in Hercegovine za naše pomorske obale. Zasedenje teh dežel po Avstrijski armadi je torej politično popolnem opravičeno. Celó oni pasivitetni politikarji naj bi pač videli, da je naša dalmatinska in hrvatska meja že tačas, ko je Turška oblast lomila se, v nevarnosti bila. Staro pravilo taktike je, da je večidel najboljša defenziva ta, če se prestopi k ofenzivi. Posedenje teh dežel je bila taka ofenziva, ki smo jo za svojo brambo morali narediti. Vsi dokazi, ki se iz male omike ljudstva onih dežel izvajajo, nimajo nikakoršnega pomena. Mi ne moremo izbirati, kaj bomo zasedli; mi ne moremo kake Belgije zasesti. Natura in geografična lega nam je ukazovala. Meni se zdi, da bi naši, še malo slabi in colnega varstva potrebni obrtniji s pridobljenjem bogate dežele slabo ustregli — al da je v njenem interesu, če svoje delovanje raztegne na novo deželo, katera se more pod pametno upravo narediti za mnogo obrtnijskih izdelkov potrebna in konsuma zmožna.

Glavni ugovor, ki se od nasprotne strani zoper okupacijo izreka, izvaja se s stališča slabih financ. Politika grofa Andrassyja nas financijalno uničuje. Vi veste, gospoda, da stranka, katere ud sem jaz, je vedno se za najostrejšo varčnost potegovala, in ko bi bila ta stranka zmagala, ne bi se bilo potrosilo mnogo milijonov. Al tukaj, kjer varčnost stavlja najvažnejše državne interese v nevarnost, bila bi na napačnem mestu.

Jaz mislim, da ravno ona stranka, ki je tako dolgo milijone dovoljevala, da je nekatera falirana železniška podvzetja, da, celó posamezne fabriške in trgovske firme podpirala, je najmanj poklicana, tam pridigovati varčnost, kjer velja staro svetovno hišo Avstrijo kot Evropsko velevlast ohraniti. (Prav dobro! na desni.) Malo let še le je preteklo, da je večina te zbornice za take firme znamenit znesek 80 milijonov votirala. In danes, ko se blizo enaka svota potrebuje za vzdržavanje moči monarhije, danes hočete odgovorjati: „mi nimamo denarja!“

Jaz občudujem pogum onih, kateri si upajo tirjati od vladarja, naj svoj podpis na kongresne akte oporeče, — ki se drznejo naši armadi pri njeni vrnitvi, potem, ko je hrabra največje ovire premogla, ko smo žrtvovali krv in blago domovine, reči: vi se niste borili za domovino, nego za Turškega gospodarja (oporekanje na levi), kateri vas je v infamni okrožnici na velevlasti imenoval neusmiljeno divjo druhal! Občudujem pogum teh gospodov, kakor sem že dejal, a ne zavidam jih za-nj. (Klici: prav dobro!)

Ako je naše finančno stanje res tako slabo, potem tega ni zakrivilo zasédenje Bosne, nego slabo gospodarstvo zadnjih let. (Odobranje na desni.)

Kaj pa je doslej storil finančni odsek? Tam sedé isti gospodje na istih prostorih, kateri so že skoraj privatna lastnina postali ustavoverne stranke; se li oni gospodje nikdar niso domislili, da bode nastopil čas, ko bode Avstrija primorana razviti svojo moč, in da se mora skrbeti za ta čas? Jaz pozivljam ta odsek, naj odvrne od sebe hudo očitanje, katero zadeva ravno njega: da se namreč sè sredstvi ni varno ravnalo. Naše finance so istinito v slabem stanju, a tako slabe vendar še niso, kakor se jih naslikati trudite.

Ne more se dvomiti, da bi se bil dal naš budget tako zmanjšati, da bi se dobile svote za okupacijo vsaj do malega. A naš položaj nas opominja, da se moramo zediniti. Podajmo si roke, zidajmo most onim, ki še niso v državnem zboru. Lahko ste potem preverjeni, da vas bode patrijotizem narodov krepko podpiral, ter bode radovoljno začasne težke žrtve prevzel, ki ne bodo za zmirom. Ako boste krenili na ta pot, koristili boste Avstriji več kakor na vsakem družem potu.

Po vsem, kar sem povedal, moram zasedanje Bosne odobriti, a dostaviti moram, da ne morem odobriti načina, po katerem se je to uvedlo. Po mojem mnenju bila je to osodepolna napaka, da se ono ni že prej storilo, kar se je pozneje zgodilo. (Odobranje na desni.) Bil je čas, ko bi bila naša beseda, podprta s par divizijami armade, naši politiki dala polno veljavo. Res, da se je pozneje to tudi doseglo, a zahvaliti se moramo za to armadi, a ne politiki. (Živahno odobranje na desni.)

Še bolj pa, kakor to zamudo, obžalujem načelo, pod katerem smo zasedli turško deželo in katero ne morem drugače imenovati kakor sekvestriranje tuje vlade, češ, da ona slabo gospodari. Kaj tacega bi se po mojih mislih ne smelo nikdar zgoditi.

Že več desetletij je na Turškem tako stanje, kakoršnega nobena država ob svojih mejah trpeti ne more in katero bi nam moralo dati že večkrat povoda za vmešavanje. Mi smo imeli pravico red narediti v onih deželah sè silo svojega orožja ter zajamčiti, da se tako stanje več ne povrne, katero jamstvo bi pak našli le v stalni okupaciji. (Prav res!) Ako smo pa ta čas zamudili, potem bi pa bili našemu pravu morali dobiti veljavo na Berolinskem kongresu; posebnih nasprotovanj bi tam ne bili našli, ker se je naše pravo in naš interes strinjal z občno Evropskim interesom. Na mesto